

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПНУ**

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Національний університет
«Львівська політехніка»**

**Інститут права, психології та інноваційної освіти,
кафедра педагогіки та інноваційної освіти**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРИ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

3 листопада 2023 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 3 листопада 2023 р., Мукачево / Ред.кол.: Фенцик О.М. (гол.ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2023. – 306 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол №9 від «23» листопада 2023 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – д. пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фізеші О.Й. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

У збірнику вміщено тези доповідей VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Атрощенко Т.О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

Бобирева О.С. – доктор філософії з педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет

Добош Олена Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенцик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Ангеліна Герич, Марія Кузьма-Качур</i> ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО СТАНДАРТУ	10
<i>Іван Кушнір</i> ПЕРЕДВИЩА ФАХОВА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН	12
<i>Марина Ледок</i> ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	17
<i>Жанна Макара</i> РОЛЬ І МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ	22
<i>Антоніна Микуліна</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	26
<i>Sofiya Chovriy, Nikoletta Popovych,</i> THE PHENOMENON OF “CULTURAL COMPETENCE” IN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC DISCOURSE	30
РОЗДІЛ 2	
НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Дмитро Грегірчак</i> «АСОЦІАТИВНИЙ КУЩ» ЯК МЕТОДИЧНИЙ ПРИЙОМ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	34
<i>Тетяна Гичка, Надія Брижак</i> ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Анжеліна Пугач</i> МЕДІАОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ УСПІШНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ	40
<i>Мирослава Томинець, Маріанна Горват</i> ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
<i>Михайло Яцура</i> АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	50

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ	
<i>Анастасія Буркало, Надія Брижак</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	55
РОЗДІЛ 4 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
<i>Тамара Бондар, Віталій Симонян</i> ЕТНОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ: КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ	59
<i>Олена Мішкулинець, Анастасія Стець</i> ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ СТОРІТЕЛЛІНГУ	62
<i>Анастасія Леврінь, Мирослава Томашевська</i> ПЕДАГОГІЧНА ФАСИЛІТАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	66
<i>Наталка Лібак</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ НУШ	69
<i>Володимир Орбан</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КАДРІВ У СИСТЕМІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	73
<i>Альбіна Сабов, Антоніна Микуліна</i> ОСОБИСТІСНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	77
<i>Андрея Молнар-Чатлош</i> ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	81
<i>Ангеліна Троян, Марія Кузьма-Качур,</i> ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗАСОБАМИ STEM – ОСВІТИ	84
<i>Оксана Фенцик, Марія Кинів</i> РИТОРИЧНА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ	87

3. Сулім А.А. Медіакомпетентність як результат упровадження медіаосвіти / А.А. Сулім. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Soc_kom/2011_968/content/sul_im.pd10.
4. Aufenanger, S. Medienkritik – Alte und neue Medien unter der Lupe//Computer + Unterricht, 2006 – N r. 64, S. 6-9

Михайло Яцура

спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

АКМЕОЛОГІЧНИЙ АЛГОРИТМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У зв'язку потребою організації якісної адаптації майбутніх фахівців-менеджерів до сучасних вимог професійної діяльності спостерігаємо підвищений інтерес до теоретичних та практичних аспектів формування у них професійної культури. Зокрема було встановлено, що О. Ельбрехт [2] вивчаючи зарубіжний досвід підготовки майбутніх менеджерів у ЗВО, аргументовано наголошує на тому, що належним чином сформована професійна культура забезпечує майбутнім менеджерам оптимально сприятливі умови праці, ініціює індивідуальний розвиток і сприяє активній самореалізації й самовдосконаленню. Акцентуємо увагу на тому, що професійну культуру розглядаємо як «феномен, що відображає процес і результат взаємовпливів і взаємодій двох інших феноменів – професії та культури» [1, с. 393].

У нашому баченні вагомим позитивним ефектом у формуванні професійної культури майбутніх фахівців спеціальності 073 Менеджмент володіє акмеологічний підхід. Відтак, доцільно, насамперед, розглянути методичні та практичні аспекти, які стосуються розробки акмеологічного алгоритму формування професійної культури майбутніх менеджерів. У системі акмеологічних понять «алгоритм» передбачає послідовність конкретних стадій та етапів у розвитку професійної культури. Тобто, чітко розроблений алгоритм забезпечує оптимальність результатів формування професійної культури під час

організації професійної підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 071 Менеджмент.

З методичної точки зору, алгоритм формування професійної культури майбутніх менеджерів включає чітку послідовність дій (акмеологічних та психолого-педагогічних), що реалізуються в системі їхньої професійної підготовки у ЗВО та безпосередньо орієнтовані на формування професійної культури. Натомість з практичної точки зору, розроблений алгоритм має включати два головних вектори:

- 1) мотиваційний (передбачає дії в системі: мотив – мета – завдання);
- 2) діяльнісний (передбачає дії в системі діяльність – дії – операції).

На основі узагальнення напрацювань науковців А. Деркача та Л. Степанова [3], можемо констатувати, що алгоритм формування професійної культури майбутніх менеджерів у ЗВО передбачає шість конкретних етапів, як-от:

1. Початковий – базується на організації якісної професійної підготовки здобувачів освіти за спеціальністю 073 Менеджмент (в рамках освітньо-професійної програми в бакалавраті).

2. Основний – охоплює діагностику та необхідну корекцію теоретичних знань, умінь та навичок теорії особистісно-професійного розвитку та вивчення індивідуальних відмінностей (у рамках навчання в магістратурі).

3. Діагностично-рефлексивний – включає встановлення рівня сформованості професійної культури, а також дослідження індивідуальних особливостей (здійснюється шляхом моніторингової діяльності особистісного та професійного розвитку на основі використання спеціальних діагностичних методик).

4. Підсумковий – базується на розробці власної (індивідуальної) траєкторій розвитку професійної культури у рамках програм особистісно-професійного розвитку. Виявлення зон найближчого розвитку (участь у спільній роботі над проектами, а також індивідуальні консультації з фахівцями-практиками).

5. Корективно-креативний – передбачає опанування технологій саморозвитку в рамках вирішення акмеологічних завдань (участь у тренінгах, які спрямовані на ініціювання мотивації, активізації діяльності з вдосконалення професійної культури, розвиток професійно важливих особистісних рис та якостей з використанням

інтерактивних освітніх технологій).

Вважаємо, що розроблений алгоритм практичної діяльності дозволяє під час формування професійної культури сформувати у здобувачів освіти певних позитивних рис, а саме:

– по-перше, інтегрувати професійну самосвідомість, шляхом досягнення адекватного для кожного студента рівня професійної автентичності (передбачає усвідомлення потреби відповідати конкретним професійним вимогам та активний розвиток індивідуально-особистісних здібностей);

– по-друге, здійснювати активну самокорекцію на основі зміненої Я-концепції небажаних особистісних рис та якостей та досягнення на цій базі оновленого поведінкового рівня професійної культури;

– по-третє, налагодження процесу саморегуляції та самоконтролю власної діяльності, яка спрямована на формування професійної культури в рамках майбутньої менеджерської діяльності відповідно до потреби якісного й ефективного вирішення фахових завдань на основі удосконалення міжособистісної комунікації;

– по-четверте, вдосконалення процесу саморозвитку та самореалізації в умовах професійної діяльності, що передбачає ефективний перехід від традиційної до творчої моделі професійної поведінки під час виконання професійних функцій.

З практичної точки зору розроблений алгоритм поєднує основні процеси зміни поведінки під час формування професійної культури у майбутніх менеджерів на основі конкретного переліку стадій, які цілеспрямовано переходять одна в одну, а саме:

- мотиваційна (1 стадія);
- когнітивна (2 стадія);
- емоційна (афективна) (3 стадія);
- практична (поведінкова) (4 стадія).

До прикладу, 1 стадія є мотиваційною, адже безпосередньо передбачає основний акцент зробити на мотиваційну сферу особистості. До початку активного включення здобувачів освіти у процес зміни власної поведінки у площині формування професійної культури, необхідно чітко з'ясувати ступінь їхню готовності до такої зміни та ступінь усвідомлення необхідності таких поведінкових змін. Цілком очевидно, що засоби

впливу на студентів повинні відрізнятися в залежності від ступеня їхньої готовності до змін у поведінці, а також від ступеня усвідомлення таких змін. Тобто, перша стадія присвячена тому, щоб студенти змогли усвідомити свої власні особистісні та психологічні особливості та на цій основі оптимізували власне ставлення до себе, як до особистості та суб'єкта діяльності. На цій стадії викладачам доцільно активно використовувати практичні вправи, орієнтовані те що, щоб сфокусувати увагу здобувачів освіти на думках й переживаннях, які мотивують на кардинальну зміну поведінки та практичних дій.

2 стадія передбачає свідоме та цілеспрямоване усвідомлення. На цій стадії основним процесом зміни є когнітивний елемент, що передбачає усвідомлення доцільності діяльності з формування професійної культури. Було враховано той факт, що професійна самосвідомість під час переходу з нижчого рівня більш високий, характеризується вдосконалення рефлексивних процесів. Рівень усвідомлення потреби до цілеспрямованої діяльності з формування професійної культури суттєво підвищується завдяки інтерпретації можливих точок зору, позицій, спостереженню, активному використанню найбільш ефективних способів та прийомів організації поведінки. Завдяки збільшенню кількості теоретичної інформації студенти починають усвідомлювати та оцінювати альтернативи неетичної професійної поведінки та оцінюють зростання власних можливостей (особистісних та професійних) у зв'язку з відмовою від такої неетичної поведінки. Як засвідчує практика, на цій стадії надзвичайно корисними є практико орієнтовані вправи, які безпосередньо націлені на саморозкриття особистості через процес формування професійної культури. Особлива увага приділяється розвитку психологічних можливостей особистості, її соціально перцептивних та комунікативних здібностей, усвідомлення звичних способів спілкування, аналізу помилок у міжособистісній взаємодії під час формування професійної культури.

3 стадія має загальну назву стадія переоцінки, адже супроводжується збільшенням використання когнітивних та оціночних процесів зміни під час формування належного рівня професійної культури. У здобувачів освіти за спеціальністю 073 Менеджмент виникає стійка тенденція до усвідомлення впливу

своїї небажаної чи неетичної поведінки на безпосереднє соціальне оточення і переоцінка своєї діяльності та особистісних поглядів. На цій стадії студенти отримують реальну змогу брати участь у тренінгах, ділових іграх, розв'язують професійні ситуації. Саме таким чином здобувачі освіти все більше відчують власну незалежність і здатність змінити своє життя у важливих та принципових питаннях. Прийняття рішення активно діяти у площині формування професійної культури – основний результат цієї стадії. У нашому баченні закономірним на стадії переоцінки є навчання студентів ефективним способом вирішення особистих та професійних проблем і завдань, шляхом ефективного використання інтерактивних технологій.

4 стадія є завершальною у процесі формування у майбутніх менеджерів професійної культури, тому її умовно можна назвати дією. Майбутні менеджери на цій стадії отримують реальну змогу апробувати нові способи поведінки, опираються на вдосконалену Я-концепцію. Студенти отримують реальну можливість самостійно заохочувати себе до позитивних змін у поведінці – основний результат цієї стадії. Доцільно щоб викладачі використовували різноманітні творчі завдання, які безпосередньо розраховані на спільну групову діяльність.

У підсумку відзначимо, що забезпечення високого рівня засвоєння знань, умінь та навичок під час формування професійної культури досягається за рахунок механізмів особистісної включеності в процес формування професійної культури, позитивного заохочення з боку педагога, індивідуальному підході. Зокрема, для успішного формування професійної культури у здобувачів освіти за спеціальністю 071 Менеджмент, викладач повинен оволодіти інноваційними технологіями практико-орієнтованого навчання, створювати позитивний психологічний клімат для активного спілкування, враховувати індивідуальні особливості, застосовувати інтерактивні технології організації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Яцура, М. Потенціал інноваційних технологій у формуванні професійної культури у майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 3. pp. 393-400.
2. Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади, США: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка. 2010. 40 с.
3. Деркач А.А., Степнова Л.А. *Развиток аутопсихологической компетентности*

Державних службовців, 2003. 297 с.

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Анастасія Буркало,

спеціальність 012 Дошкільна освіта
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

Надія Брижак

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасна система дошкільної освіти викликає все більшу увагу як науковців, так і педагогів до питань морального виховання дітей дошкільного віку. Основним завданням виховання виокремлено розвиток у дитини духовних цінностей, духовного здоров'я, як принципу, що домінує у структурі особистості, які залежать від морального потенціалу. У дошкільному віці засвоюють соціальний досвід і закладаються основи моральності, культури та світогляду, які впливають на розвиток особистості.

Питання морального виховання дітей є актуальним в будь-який час. Актуальність проблеми морального виховання підтверджують нормативно-правові документи: Закони України «Про освіту» (2017 р.), «Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку» (2020 р.), «Базовим компонентом дошкільної освіти» (2012 р.), освітніми програмами розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, у Законі України «Про дошкільну освіту» (2021р.) зазначено, що одним із завдань розвитку та становлення особистості є формування в дитини дошкільного віку моральноетичних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [1].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>